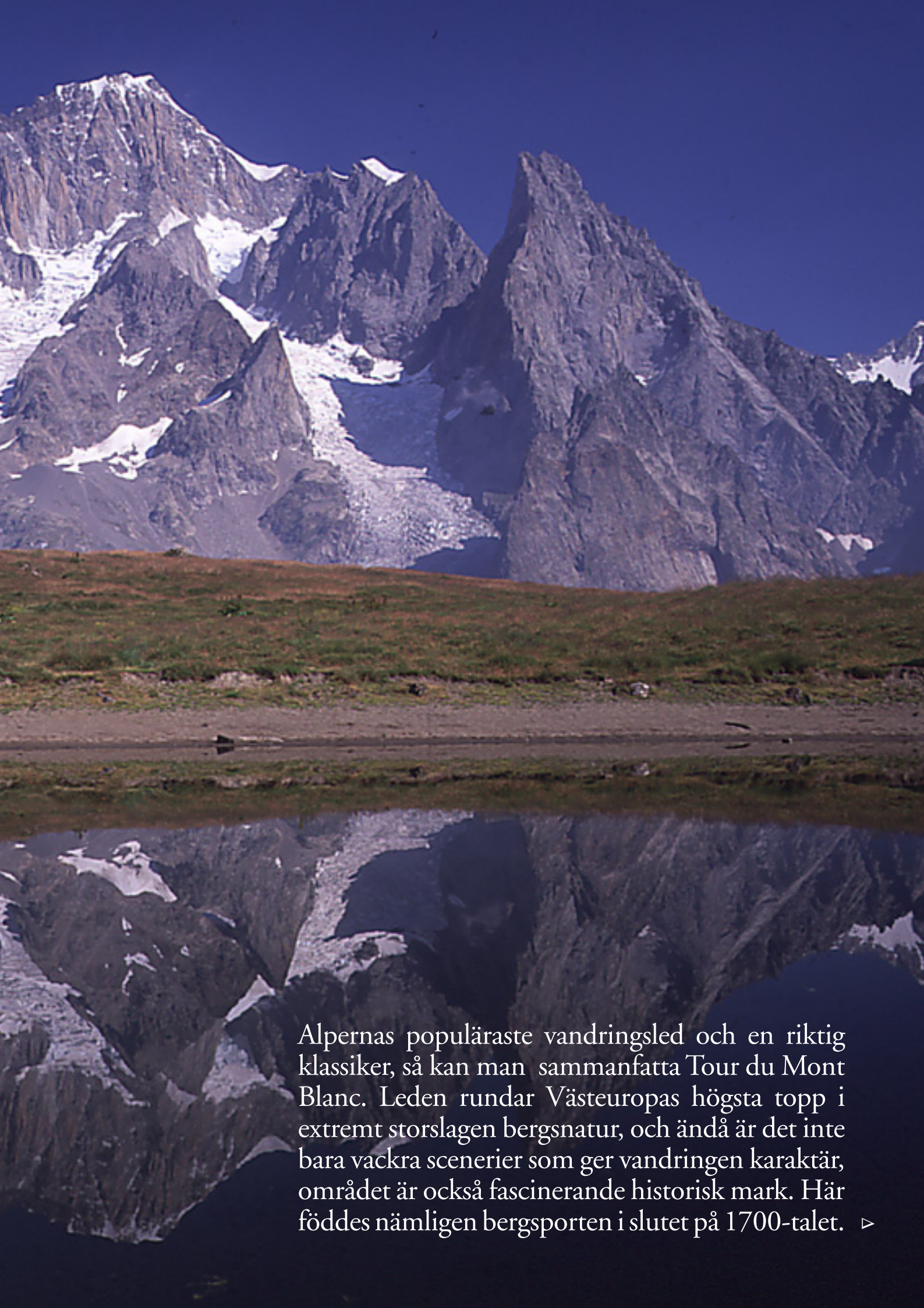

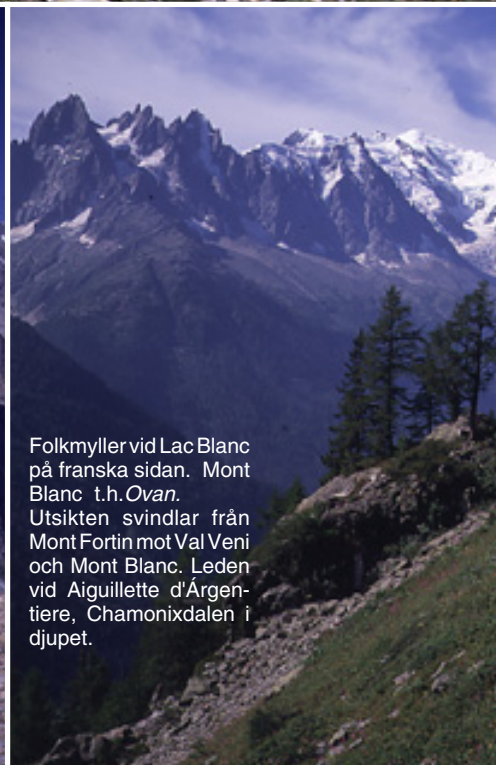
På italienska sidan stryker leden förbi den lilla sjön Lac Checroui, 2 200 meter över havet, där de vilda sydbranterna under Mont Blanc speglar sig i vattnet.

TOUR DU MONT BLANC en alpklassiker

Text och foto Claes Grundsten

Alpernas populäraste vandringsled och en riktig klassiker, så kan man sammanfatta Tour du Mont Blanc. Leden rundar Västeuropas högsta topp i extremt storslagen bergsnatur, och ändå är det inte bara vackra scenerier som ger vandringen karaktär, området är också fascinerande historisk mark. Här föddes nämligen bergsporten i slutet på 1700-talet. ▷

Folkmyller vid Lac Blanc på franska sidan. Mont Blanc t.h.Ovan. Utsikten svindlar från Mont Fortin mot Val Veni och Mont Blanc. Leden vid Aiguillette d'Argentiere, Chamonixdalen i djupet.

Turen börjar med rivstart. Tar tidigt morgonflyg från Arlanda till Geneve, där vi omgående byter till tåg vid järnvägsstationen under flygplatsen, och sedan fortsätter till Martigny för ett nytt byte. Klockan tre på eftermiddagen sitter vi på bergbanan över passet från Schweiz till Chamonix-dalen. I behaglig fart tuffar tåget mot Les Houches, en knapp mil väster om Chamonix. Där börjar Tour du Mont Blanc och där kliver vi av. Klockan är närmare fem och det är fortfarande ljus några timmar, men att ge sig ut på vandring verkar inte lämpligt den här kvällen. Ett åskväder smäller gång på gång uppe bland topparna och vi tycker det är bäst att vänta med starten. Stannar sonika i Les Houches för natten. Ändå, snabbt och smidigt har vi hamnat mitt i Alperna. Geschwint är ordet. Den kontinentala atmosfären känns i hela kroppen. Med tomma magar går vi till ett matställe för att äta fransk "cousine". Här i bergsportens vaggan kan man vara både gourmet och äventyrare på samma gång.

Nästa morgon ligger dimman tät på höjderna. Vi mjukstartar och åker linbana upp till passet Col de Voza. Vid vissa platser efter Tour du Mont Blanc kan man göra så här, gina och spara väg med hjälp av linbanor. Även bussar kan utnyttjas där leden passerar en väg. Enligt puritanska vandrare är detta fusk, men vi ser praktiskt på saken och tycker det är skönt att slippa börja turen med en brant uppförsbacke i dimman. Strax efter linbanans ändstation korsar vi en gammal kugghjulsvagn som sedan 1913 transporterar alpinister upp till Nid d'Aigle 2 380 möh där de börjar sin Mont Blanc-bestigning. På andra sidan järnvägen får vi bättre sikt, och nu går det nedför, ned i Montjoie-dalen, förbi flera gamla stocktimrade chalet som nästan druknar i en prunkande prakt av pelargoner. Blomlådorna bägnar.

Om man som vanligt är, går Tour du Mont Blanc motsols blir första etappen en god introduktion till Alpernas värld. Naturen man färdas genom är mestadels ett gammalt kulturlandskap, och orörd vildmark får man leta förgäves efter. Under dagen vandrar vi både på asfalterade vägar och stigar som kryssar mellan tät bebyggelse, pastorala ängar och slutna bestånd av högväxt barrskog. Och hela tiden skymtar skyhöga toppar som eggat ögat.

Efter 15 kilometer kommer vi till byn Les Contamines där vi tältar på campingplatsen. Fast det finns utmärkt inkvartering under tak överallt längs leden har vi med oss ett fjälltält. Oklokt tycker nog en och annan vandrare som prisar lätt pack-

ning och gärna sover i hyttorna. Frihet, tänker vi. Tältet ger oss möjlighet att stan- na ostört på de högre höjderna om det dyker upp en läcker plats, och ett par kommande nattläger i ensamhet blir vår lön för mödan. Lite pengar spar vi dessutom på tältet. Campingplatserna är av- gjort billigare än hotellen och hyttorna.

Tour du Mont Blanc tillhör de verkligt anrika vandringslederna i världen. Ber- gen i området har rykte om sig att vara bland de vackraste som gud skapat. De är extremt vassa, djärva och utmanande, ja adjektiven kan staplas på rad. Namnet Mont Blanc står förresten för mycket mer än enbart Europas högsta berg utanför Kaukasus. Det är också beteckningen på ett självständigt bergsmassiv, en komplett och kompakt bergskedja, en 25 kilome- ter lång och magnifikt högrest fästning av klippa, snö och is, med 400 distinkta top- par och ett fyrtiotal glaciärer som ätit sig ned i berggrunden och skapat nivåskill- nader i klass med Himalaya.

Från berömda Chamonix är det 3 700 vertikala meter rakt upp till monarken själv, Mont Blanc 4 810 möh, den högsta punkten i massivet. Över denna ryggrad löper nationsgränserna för Frankrike, Ita- lien och Schweiz och det väl samman- hållna blocket av bergsspetsar inramas av sju dalgångar som bildar de naturliga strå- ken för Tour du Mont Blanc, som för övrigt förkortas TMB, en bokstavskom- bination som man ser på vägvisare efter stigen och i kartorna.

Under färden längs TMB går man ge- nom dalarna Arv (Chamonix-dalen), Montjoie, des Glaciers, Veni, två Val Ferrat (en italiensk och en schweizisk) och Valée du Trient, men leden håller sig inte bara nere i dalbotten. Långa sträck- or vandrar man högt uppe på bergssidor- na och får imponerande vyer, och dess- utom passerar man över minst sex strate- giska pass, antalet varierar lite beroende på vilka alternativa vägar man väljer att gå. Det högsta passet är Col des Fours 2 710 möh. Av denna sammanfattning förstår man att TMB verkligen kan be- tecknas som en berg och dalbana, och turen är ingen söndagspromenad precis. I en av de många guideböckerna hävdar författaren att TMB är jobbigare än Eve- rest-trekken, om man bortser från att den senare når högre höjd. Ja, kanske det.

Ledens historia är intressant och nära knuten till utforskandet av Mont Blanc. Den första vandring- en runt massivet genomfördes 1767 av Horace Bénédict de Saussure, en res- pekterad vetenskapsman i Geneve som hade förälskat sig i bergsnaturen. Han var dessutom välbärgad och utfäste en belöning till dem som fann vägen upp ▶

Regn på Col Ferrat.
Från italienska sidan ser man
Brouillard-glaciären under Mont
Blanc. Höger.
Guidad tur med pack mulor vid
Col des Fours. Nedan tv.
Stenbock skuttar över stigen.
Nedan th.

Trängsel på passet
Fenetre d'Arpette i
Schweiz.

Klarblå gentiana är
färglickar vid le-
den. Vänster.

till högsta toppen i Mont Blanc. Detta pris blev inledningen till vad som sedan snabbt utvecklades till alpinismen och så småningom modern bergssport, men innan dess hann en uppseendeväckande såpopera komma emellan.

År 1775 tog sig några män från trakten högt upp på berget men tvingades vända, och 1783 gjorde Chamonix-doktorn Gabriel Paccard sitt första försök tillsammans med kyrkomannen Marc-Théodore Bourrit från Geneve, också det misslyckades. Bourrit skrev en bok om äventyret vilket gjorde tävlingen mycket omtalad på kontinenten. Paccard återvände till högre höjder gång på gång under flera år som följde, så även Bourrit, liksom andra personer som prövade på utan att nå ända upp. Efter hand stod det klart att Paccard kände berget bäst och han blev allt ivrigare att segra i tävlingen. Han erbjöd därför en ung och äregirig kristalltäre vid namn Jaques Balmat att något år senare följa med längs en kikarspanad och oprövad väg som han trodde mycket på. De kom iväg men nära toppen drabbades

båda männen av svårigheter och Balmat ville vända. Trots situationens allvar förmådde Paccard honom att fortsätta och klockan tio över sex på kvällen den 7:e augusti 1786 stod båda männen på Europas tak, på världens under lång tid framöver högst bestigna berg, en makalös prestation för sin tid, och ett genombrott i människans utforskning av jordens geografi. Nu låg de höga bergsmassiven inom räckhåll.

Nedstigningen blev strapatsrik men de kom välbehållna tillbaka. Framgången gjorde emellertid Bourrit sjuk av avund, och i en artikel strax därpå svärtade han ned Paccard med olika tillviten, kallade honom rädd och svag, och påstod att Balmat mer eller mindre dragit honom upp på toppen. Paccard som visste hur det egentligen låg till tog saken med ro, men den publika skadan var redan skedd, och i folkets ögon blev enbart Balmat betraktad som hjälten på Mont Blanc och han vann också internationell ryktbarhet, hyllades av kungen av Savoien och hedrades med en porträttlik staty i centrala

Chamonix. I ett postumt hittat papper gav i alla fall de Saussure, gentlemannen som hade utlyst tävlingen, en rättvis beskrivning av Paccard: "Denna modes- ta och sympatiska karl har blivit orättvist rankad som andre man bakom en något teatralisk landsman." Det dröjde emellertid till 200-årsminnet av förstbestigningen innan ett bronsmonument 1986 uppfördes i Chamonix till Paccards ära.

Bragden på Mont Blanc satte fart på alpinismen och inte minst flera engelsmän tillhörde de ledande pionjerna. Alpernas toppar bestegs på löpande band, och bergsvandring blev modernt. Under den viktorianska eran vid slutet av 1800-talet var det mycket populärt att ta sig runt TMB, ofta på en mula. Och så har det fortsatt. Bergsvandring och alpinism är stora sporter i dag och nuförtiden vallfärdar folk mer än någonsin till lederna i Alperna. Ungefär 10 000 personer vandrar Tour du Mont Blanc varje år, och visst, det märks.

Andra dagen lämnar vi Montjoie-dalen och stiger upp genom skogen för att komma ut på de praktfulla alpängarna ovanför trädgränsen. Vi går mitt i ett lämmeltåg av vandrare som segar sig upp till Col du Bonhomme. På passet vilar alla ut omgivna av gränslösa vyer. Lite bökiigt är det allt när man ska uträtta behoven. Bästa ostörda ställe ligger högt uppe på en brant ovanför folkskaran. Men vädret är strålande och vi fortsätter i värmen mot passet Col des Fours där några stenbockar skuttar över stigen. En hel flock håller sig i stillhet på ett klippsprång i en bergvägg inte långt bort, men nästan inga vandrare upptäcker dem. Här passerar TMB genom ett naturreservat.

Vi gör en kort avstickare till utsiktshöjden Tete Nord de Fours som erbjuder god överblick över sydflanken hos Mont Blanc. Där stod Horace Bénédict de Saussure 1781 och vi gör som han, suger i oss den grandiosa skönheten. Efter Col des Fours kommer man ned i Valle des Glaciers som är den minsta av de sju dalarna, och nu får vi glädje av tältet. Den strålande kvällningen lockar oss att stanna i backen och slå läger med alla bergen inom synfältet. Nu är det uppenbart. Hyttorna har en stor nackdel. De ligger mestadels nere i dalarnas djup. Den som är närmast, Rifugo Les Mottets, finns långt ned i dalbotten. Tack vare det utmärkta vädret känns det mer rätt att stanna kvar och övernatta mitt i sceneriet, än att sova därnere under tak.

Dag tre leder oss över nästa pass, Col de la Seigne, som är en mycket gammal färdväg och troligen använd av Hannibal när han förde sina stridsefanter över Alperna till Poslätten 219 före Kr. Från tält-

platsen släntrar vi ned till dalbotten, passerar ett par stora hjordar med kreatur och stannar strax därpå för lunch i Rifugo Les Mottets. Detta är en privat hytta och fungerande fåbod, med sovsal i ett ombyggt djurstall. De flesta hyttor ägs av de nationella alpinistklubbarna. Under högsäsongen måste man boka sovplats i förväg och en lista med telefonnumren är bra att ha med i packningen.

Col de la Seigne bildar gräns till Italien. Utsikten är enormt ståtlig och redan här framträder den vilda sydsidan av Mont Blanc. Eftersom det goda vädret håller i sig vågar vi åter satsa på ett annat och högre vägval än normalleden. Vi siktar mot Mont Fortin och tycker att dessa alternativ ger en extra krydda åt TMB. Man kan helt enkelt skraddarsy en vandring efter sin förmåga och de rådande väderutsikterna. På en ganska lite trampad stig skråar vi vidare upp till ett nytt pass och ser plötsligt långt in i Italien och Aostadalen. Fortsätter sedan förbi ett berg som skymmer Mont Blanc och kommer fram till Mont Fortin som tar oss med häpnad. På denna topp 2 700 möh finns raserade bunkrar från första världskriget, men dessa är ingen uppmuntrande syn. Nej det är den väldiga sydsidan av Mont Blanc som gör intryck. Under fötterna ligger Val Veni grön och inbjudande med sin ängsmark. Som ett kolossalt stort valrosshuvud, med två smala och stupbranta glaciärer till betar, mörka klippor som delar upp sig likt veckad hud och en välvd hjässa överst, höjer sig Alpernas högsta berg, tre tusen meter i ett enda hissande svep från dalbotten. Mera spektakulär än så här blir aldrig naturen på Europas kontinent. Och vi har dessutom den stora fördelen att kunna tälta med härligheten som granne.

I gryningen nästa dag, medan vi äter frukost i solgasset framför tältet, ser vi de piggaste vandrarna komma upp från Elisabetta Soldin-hyttan som ligger nere i Val Veni. TMB fortsätter vidare längs bergssidan mitt emot Mont Blanc. Överallt är stigen lättvandrad och hela tiden vecklar panoramat ut sig, vildare än någonsin. Topparna eggas med sina utmanande former och tjugiga namn: Aiguille Noire de Peuterey, Deant du Géant, Grand Jorasses. Det är ljuv musik för örat. Medryckande tavlor för ögat.

Den här etappen leder oss till Courmayeur, men tunga moln drar in på eftermiddagen och dagen därpå åker vi buss till vägs ände i italienska Val Ferrat. Där börjar vandringen mot Schweiz. Flera åskväder invaderar himlen och i regn kommer vi ned till byn la Fouly där ett "gites d'étape", ett privat vandrarhem, kommer väl till pass som logi. Den schwei- ▶

Chamonix är en av världens mest besökta turistorter, här flottar man på floden Arv genom staden.

Mountainbikare gillar också Tour du Mont Blanc.

ziska delen av TMB är betydligt tamare till karaktären än den italienska, åtminstone känns det så på nästa etapp då man kan flanera genom tät skog i Val Ferrat bort till den mysiga kurorten Champex där en alpsjö lockar till ett svalkande bad. Men därefter stegrar sig landskapet till ett nytt crescendo, och till vår lycka också vädret. Vi väljer att gå det höglänta alternativet över passet Fenetre d'Arpette. Lämmeltåget har vaknat till liv igen och i den väldigt branta sista backen upp till passet, som bildar ett hack i bergskammen, får vi köa lite. Men stämningen är på topp där en liten folksamling trängs mellan klippblock och stup. Lika brant är det inledningsvis på andra sidan, och därefter blir leden en långsträckt nedförbacke parallellt med den skinande ljusa och kaotiskt uppspruckna Trientglaciären.

Annu ett pass återstår innan man är tillbaka till Frankrike. Dagen som följer vandrar vi på den övre av stigarna som leder till Col de Balme där en hytta erbjuder efterlängtat förfriskning innan vi åter går nedåt, nu till Chamonix-dalen. Tyvärr ligger det moln över bergen och av vyerna syns intet, men den tionde dagen är vädret som det ska igen och vi tar oss i maklig takt upp från dalen till Aiguillette d'Argentiere. TMB följer de breda bergshyllorna som ligger på Massif des Aiguilles Rouges högt ovanför Chamonix-dalen, på norra sidan. Från dessa kan man oavbrutet, om sikten är god, se de två avslutande etappernas berömda perspektiv mot

Mont Blanc-kedjan, på andra sidan dalen. Landskapet är lika extremt dramatiskt som på italienska sidan, men ändå annorlunda. Medan sydbranterna på Mont Blanc höjer sig hetsigt i tvära trappsteg, med ett medljus som sköljer över topparna när solen skiner, är nordsidan lite mera upphöjt monumental. Den bildar snarare en kompakt vägg som kröns av de världsberömda klipptaggarna i "aiguillerna", och de är en bländande syn i motljuset. För att inte nämna lystern hos den nedisade nordsidan av kungen själv, Mont Blanc.

Efter en kort brant passage med bergfasta stegar kommer vi via en avstickare till Lac Blanc. Kring den lilla idylliska sjön kryllar det av folk, men vad gör det när man befinner sig mitt i ett av världens finaste bergsscenerier. Här kan man nog aldrig få nog av vyerna. I fonden står det "vita berget", Mont Blanc, inpansrat i sin snö och is, och med kikaren kan man följa Paccard och Balmats väg upp till toppen. Stackars Paccard. 1830 skrev Alexandre Dumas den äldre en upprättelse till minne av den ringaktade förstebestigaren. Dumas var själv fångad av bergets magi vilket han fäste på pränt. "Så lång ögat når, fanns det ingenting annat än nakna toppar från vilka det hängde ett bländande hav av is, som en morgonrock. Vem kan nå högst i skyn? Aiguille du Tour, Aiguille Verte eller Pic du Geant? Vilken glaciär kan vara mest hotfull för dalbotten? Argentiere, Les Bossons eller Taconaz? Och på horisonten dolde kedjans sistan länk de andra som

drev iväg mot Pyreneerna, dominerande toppar och nålar som plattas ut till en isbjörn liggandes på ett isflak, av kungen bland Europas berg, Mont Blanc, den slutgiltiga trappan på människans väg mot himlen." Hans prosa är lika pampig som verkligheten.

Vi har kommit till elfte och sista dagen, och färden avslutas med ännu en kulinarisk lunch med gott vin i en restaurang vid linbanestationen Brevent, enligt många den bästa utsiktspunkten norr om Mont Blanc. Därifrån går vi ned till Les Houches för att sluta cirkeln och ta tåget till Chamonix för lite sightseeing och eftertanke. Det behövs. Att gå TMB och runda Mont Blanc är en prestation med tänkvärda undertoner. Den har något av pilgrimsfärd i sig. I världen finns flera heliga berg som troende vördar genom att vandra ett varv runt toppen. Mt Kailas i Tibet är ett av de mest kända exemplen. Inom modern bergsport har "orbitering" blivit ett respekterat alternativ till bergsbestigning, och även kvalificerade alpinister föredrar ofta att cirkla runt ett vackert berg framför att bestiga det. Kanske är detta två sidor av samma mynt. Kanske handlar det i båda fallen bara om något så självklart enkelt som en vilja att uppleva bergsnaturen och förverkliga sin kärlek till den, likt troende pilgrimer vid ett heligt berg. På Tour du Mont Blanc kan vem som helst göra detta. Här krävs inga större erfarenheter av vare sig bergsturer eller långvandring. □